

Priča.

Bila je nekoć moćna kraljica, koja je vladala svom zemljom. Stanovala je u kristalnom gradu, nad kojim je uvek lepršala bela zastava. Oblačila se je uvek u bele haljine i uvek je jašila na belom konju. Belu boju je također imala i na svojem grbu, ipak to nije bila boja veselja, već boja obnemoglosti, smrti. Moćnim i bogatim ljudima bila je ta kraljica prijazna, siromahe pak lišavala je rada i kruha. Zato je oni nisu ljubili, a također i životinje, ptice i cveće nisu je imali rada, jer im nije pružala ono, što im je bilo potrebno za život. Cveće je venulo, glasovi ptičica su utihavali i životinje su se skrivale pred okrutnom vladaricom. Pa čak i žuboreći potočić, koji je terao klopotavi mlinčić, zamuknuo je. Posvuda je vladala hladna tišina.

Kad već niko nije mogao da trpi njenu vlast, poslaše u nebeske visine ševu sa molbom, da tužne stanovnike na zemlji spase od zle kraljice. I ševa je visoko poletela, visoko nad oblake, i nestala iz vida dečjih očiju. I deca su počela da nagadaju: »Sada je pak posve stalno sa našim željama već u nebu, jer ju više ne vidimo...« Ševa se je povratila sa veselom veću, da će želja svih onih, koji na zemlji trpe, biti uslišana.

Nebesa su poslala snažnoga viteza da svlada kraljicu. Taj je imao na svojem štitu krasnu dugu i na kraljičinu vojsku bacao je užarene sulice. Katkada se činilo, da će pobediti kraljica, ipak pobeda se konačno priklonila vitezovoj strani.

Duboko su odahnuli svi, kada je omražena kraljica bila prognana iz zemlje i kada je odzvonilo njenoj vlasti. Deca su zagrajala, stari ljudi kao pomladeni veselili su se, potočić je žuborio i poigravao se sa mlinskim kotačem, stari lug sa svojim smrekama i borovicom opet je odjekivao od ptičjeg cvrkutanja i zečiči i veverice opet su radosno plesali po livadama i drveću.

Nestalo je bele odeće, koja je prekrivala zemlju i mesto nje prostirao se je tada zeleni sag, ukrašen šarenim čaškama nežnog cveća, koje je izniklo iz probudene zemlje. Lastavice, koje su iz daljina opet priletele, donele su na svojim krilima novu vladaricu.

Tako je završila kraljica — Zima, nastupilo je kraljestvo — Proleća.

I priči je konac.

Први поздрав пред врстом.

Драги Соколићи, драге мале Соколице.

Веома ми је мило што вас, мили Соколићи и мале Соколице, видим у овако лепом броју окупљене у нашој драгој соколани „Матице“.

Хвала вашим добрим родитељима што су вас упутили у нашу соколану, где ћемо се ми старија браћа и сестре трудити да од вас створимо вредне, добре и спремне Соколе и Соколице.

Будите тачни, пажљиви и послушни у соколани, и у школи и код куће, па ћемо се сви ми браћа и сестре с вашим родитељима радовати вашем напретку и срећи.

Пролећни цветови

Упамтите добро, драги моји Соколићи и мале Соколице, да ћете се у соколани увек научити много чему лепом, добром и племенитом.

Искористите увек сваку прилику да од старије браће и сестара научите, како ћете своје тело да сачувате и да оснажите, како ћете своју душу и свој ум да украсите.

Учите се и вежбајте да поштујете и цените своје родитеље и своју старију браћу и сестре и да увек и у свакој прилици говорите истину.

Волите свом душом Соколство и соколану.

Трудите се да постепено све боље и све дубље живите у Соколству и за Соколство.

О Соколству увек говорите и код куће и изван куће с највећим

одушевљењем и слеђујте вредно и издржљиво пример својих вођа браће и сестара, Сокола и Соколица, како бисте и ви кад одрастете постали сви редом узорни, прави, истинити Соколи и Соколице.

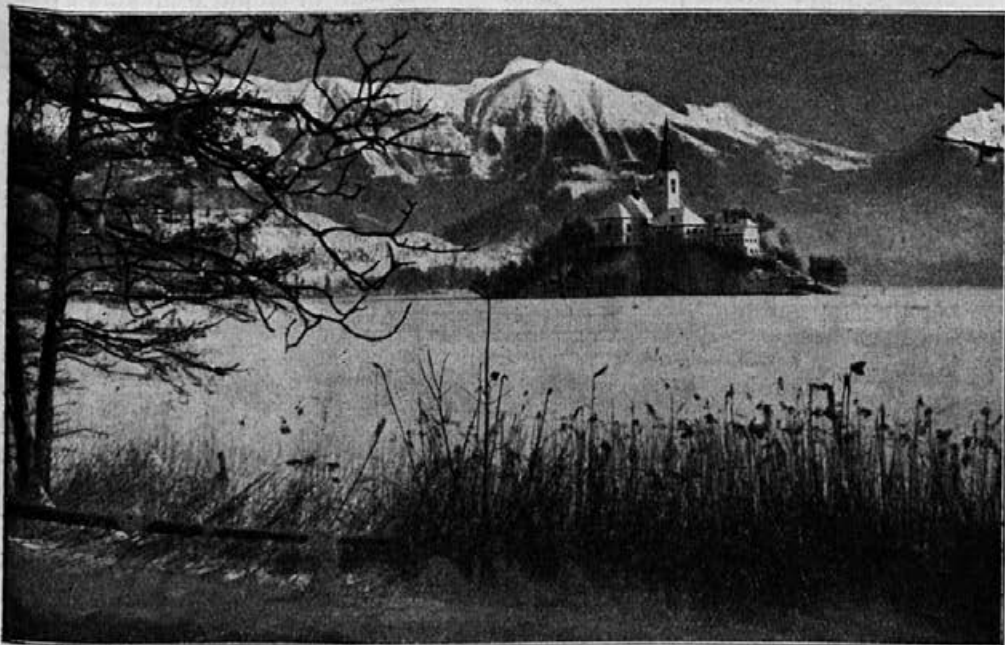
На вашем лепом соколском путу будите увек вредни, пажљиви и послушни и долазите увек и радосно у нашу соколану „Матица“, у наш заједнички дом, где се сви ми: соколска мушка и женска деца, соколски мушки и женски нараштај, старији Соколи и Соколице учимо и радимо да постанемо прави, изразити Соколи и Соколице; где се учимо да волимо и да радимо за добро нашег народа, наше отаџбине и нашег милог и доброг Краља.

И друга ће вам браћа овако кратко, јасно сваки пут пред врстом рећи неколико zgodних речи, како бисте мало по мало научили пуно лепих и добрих ствари о Соколству, а ја вас данас, као ваш просветар наше „Матице“ топло и искрено поздрављам, наши мали Соколићи и мале Соколице.

Поздравите ваше добре родитеље и реците им срдечно хвала наше „Матице“, што вас упућују у нашу соколану, где ћете увек видети и научити само оно што је лепо, добро и племенито.

Са жељом да вас убудуће видим у све већем броју на корисном раду у соколани, где вежбате своје мишиће и свој ум и своју душу, ја вам, драги Соколићи и мале Соколице, наша соколска узданицо, кличем:

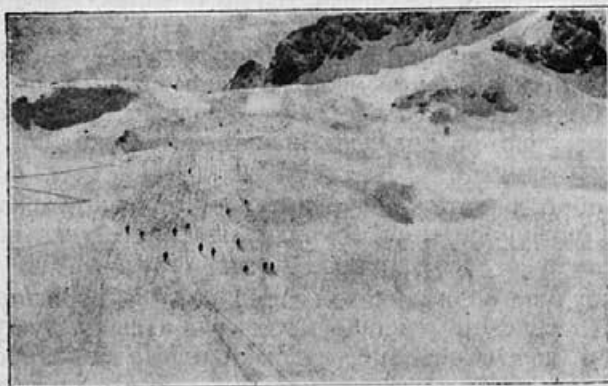
Здраво!

Bled — летње boravište naše kraljevske obitelji

Sokolski naraštaj i letovanje.

Proleće je već u punom jeku. Približava se kraj školske godine, kojem se svi daci toliko raduju. Dolazi divno leto sa svim svojim sjajem i zamenjuje studen, kišu i neraspoloženje... Svak mu se unapred raduje i misli kako će ga što lepše i udobnije provesti.

U proleću traže smučari sneg uvek više

Pa i za ove, zgodno bi bilo da promene po koji put svoje mesto boravka, jer većito biti samo uz more ili većito ići samo u planinu po malo dosadi. Traži se jedna zgodna promena: jedamput na more, drugi put u planinu i t. d.

Naša mila domovina obiluje svima lepotama, koje se samo mogu zamisliti. Podimo od divne Slovenije, njezinog dičnog Triglava, njezinog

romantičnog Bleda, Bohinja, Pohorja i dr., spustimo se u hrvatsko i dalmatinsko primorje, koje zapljuskuju valovi našega mora, u kojem se na nasmejanom suncu kupaju kao nestajna deca naši otoci Hvar, Brač, Korčula, i dr. Podimo još dalje: tu je klasični Dubrovnik, u čijoj okolicu ima tako divnih mesta za letovanje, pa Boka Kotorska, ta »nevesta Jadrana«, iz čijeg plavog zaliva gordo strši naš Lovćen, na čijem vrhu počivaju kosti besmrtnog Njegoša. To su sve predeli na periferiji, a da in ne govorim o gorskim predelima u unutrašnjosti naše domovine!

Ne samo radi rasonode i odmora, nego i radi upoznavanja lepota naše domovine, treba naraštaj da ide na letovanja. Za organizovanje letovanja daću vam jedan praktičan savet: odaberite između vas jedan »odbor za

Smučari u kraljevstvu Triglava (2863 m)

letovanje« pod vodstvom jednog starijeg člana ili članice iz upravnog odbora vašega društva. Priredite tokom zime i proleća čajanke, akademije, predavanja, igranke i novac, koji tom prilikom dobijete, ostavite u »blagajnu za letovanje«. Takvim radom i umerenom štednjom moći ćete otići na letovanje. Možda je ovaj moj savet za sada kasno došao, ali neka vam on u buduće posluži. Glavno je početi odmah i na vreme, pa će biti sve u redu. Kada se jedamput nadete na letovanju, gledajte da ga što bolje, u sokolskom smislu reči, iskoristite, kako bi se idućeg letovanja vaši redovi umnožili novim naraštajcima i naraštajkama.

U to ime neka vam bude sretno! Zdravo!

J. J. Jasinski (Prevaja dr. B. A.):

Američani.

(Izjalovljena ekspedicija mladih ubežnikov v Ameriko.)

I.

Solnce je ugašalo. Mehka svetloba je bila razlita po zraku in v daljavi so lahko kipeli v megleno vzdušje rahli obrisi žoltega in rožnatega pobočja ob strmem obrežju reke Djesne.

Marija Pankratjevna Tomilova je gledala z balkona svoje hiše v daljavo. Njen obraz še ni bil star; Marija Pankratjevna je spadala k onim ženam, ki si tudi v starejših letih ohranijo lepe poteze okrog ust in krasoto oči; zato se zdijo večno mlade. Njihova nežna ženska duša ne vene, ker so si ohranile čisto srce in jih nikdar ni omadeževala umazanost s svojim strupenim dihom.

Marija Pankratjevna se je bližala štiridesetemu letu. Bila je mati petih otrok, od katerih sta dva sinova obiskovala gimnazijo, ena hčerka je bila v zavodu, dve mlajši deklici pa sta bili še doma.

Mož je umrl pred letom dni, zapustivši ženi lepo premoženje... To premoženje bi bilo še večje, če ne bi bil rajniki potrošil ogromnega denarja za razna, bolj ali manj posrečena podjetja. Bil je precej podkovan v prirodnih vedah, toda njegovo znanje je bilo nepopolno, luknjičavo in mu je bilo bolj v napotje kot v pomoč. Tomilov je umrl razočaran, ker se je samokat,* ki ga je izumel, izkazal kot nekoristna ropotija, ki ni bila za praktično porabo; samokat namreč ni mogel voziti brez tračnic.

Tomilov je bil otožen in vase pogreznjen človek; čudak, ki se ni menil za svoje otroke. Vendar ga je Marija Pankratjevna zelo ljubila; sama je skrbela za sinove, pošiljala otroke v šole, gospodarila, vzdrževala red v hiši in na posestvu, živela brezhbno in srečno življenje in se ni pritoževala nad ušodo. Moževa smrt jo je globoko užalostila; toda čas ozdravi vse duševne rane. Proti koncu leta se je tuga Marije Pankratjevne umirila, gorje se je olajšalo. Z vso svojo dušo se je posvetila otrokom.

Bilo je sredi poletja. Gimnazijca sta se nedavno pripeljala iz mesta; starejša hčerka Polenka je dokončala šolanje v zavodu. Marija Pankratjevna je venomer skrbela in mislila, kako bi pogostila in zabavala svojo ljubo deco. Vasica »Visoko«, kjer je ležalo posestvo Tomilovih, je bilo nekaj vrst oddaljeno od mesta. Marija Pankratjevna je često pošiljala tja služkinjo nakupovat potrebščine: Polenka je imela rada sveže sladkarije. Petja (Peter) je porabil mnogo smodnika, streljajoč, kar mu je prišlo pod roke: race in vrabce. Volodja je rad čital knjige Mašna Rida in Julesa Verne-a in zanj so morali donášati knjige iz knjižnice. V zadnjem času so se pričeli otroci nekam dolgočasiti.

* Voz, ki se samostojno giblje (samodrž).

Pa so se seznanili s sosedi in zlasti so se sprijaznili z Lavrinovičevimi otroki, posebno s kakšnim najmlajšim sinom Nkolajem, ki si je izmišljal razne vesele igre, pripovedoval zanimive zgodbe in se znal prikupiti ne samo otrokom, temveč tudi odraslim.

Imel je šele štirinajst let. Bil je vitek, zagorel fant, bledega obličja in gostih ciganskih las, žarečih oči in rdečih ustnic; njegov glas je bil odločen in je nervozno trepetal.

Nikolaj je imel vedno v rokah piščalko, s katero je spretno posnemal prepelico, ali pa kakšno nenavadno udico; včasih je prinesel mikroskop ali daljnogled, opazoval nebo in kazal otrokom, kje je Mars, kje Venus, Severnica in Jupiter. Pripovedoval je o zvezdah tako prepričevalno, kakor bi bil tam prebival, ter je slikal, kakšna je tam priroda in ljudje, kakšne nazore imajo o vesoljstvu in kaj se odtam vidi... Če je govoril o zvezdah, je še bolj pobledele.

Marija Pankratjevna je imela Nikolaja prav od srca rada, ker je bil zabaven deček, še bolj pa zato, ker je tako vzljubil njene otroke. Lavrinovičevi so bili siromašni in niso mogli nuditi svojemu sinu gimnazijske vzgoje.

Oče ga je učil sam, upajoč, da ga bo mogel pripraviti naravnost za izkušnjo. Nikolaj je hodil preprosto oblečen — nosil je domače platno. Vendar je bila njegova obleka čista in se mu je krasno prilegala. Ta deček je bil okreten in prožnega je-klenega telesa in je imel lepe bele zobe; nikoli ni bil bolan in veselje ga je bilo gledati.

Otroci so imeli čoln, na katerem so se vozili po Djesni. Marija Pankratjevna je vedno zahtevala, da je moral ž njimi najstarejši hlapec Danilo. Danes pa so odšli otroci takoj po obedu na breg in niso vzeli Danila s seboj. Marija Pankratjevna je opazila, da je ostal doma, in nič ji ni bilo prav. Tri ure so že minile, odkar so se otroci odpeljali. Samo obe (mali) deklici s

svojo vzgojiteljico sta bili ostali doma.

Marija Pankratjevna je sedela na balkonu in je z rastočim nemirom gledala na reko, kdaj se otroci povrnejo. Toda ni jih bilo. Marija Pankratjevna se je spomnila, da so se bili otroci že dvakrat zakasnili; predvčerajšnjim so se vrnili šele ob enajstih. Toda takrat niso bili sami. Dalje ji je prišlo na misel, da je čoln zelo trden in da ne propušča vode. To jo je malce pomirilo. A že čez par minut jo je zopet prevzel nemir. Solnce se je že dotikalo obzorja, rožnati somrak je padal na reko, kjer so ginile in ugašale zadnje iskre solnčne svetlobe. Pričelo se je mračiti. Služkinja je prišla in je pogrnila na terasi mizo za večerni čaj. Z vrta je dospela vzgojiteljica z malo Vjeruško in Grunjo.

»Naših otrok pa od nikoder!« je rekla Marija Pankratjevna vzgojiteljici.

»Preveč si dovoljujejo,« je pripomnila ta, privezujoč deklicama predpasnike.

Marija Pankratjevna je umolknila ter se resnobno zagledala v reko.

Vzgojiteljica je stopila k zarjaveli ograji balkona ter iz sočutja do gospodinje tudi zastrmela v reko.

Grunja je izrabila priliko, vzela iz žepa svinčnik in pričela svoji mlajši sestrici nekaj čečkati po čelu. Vjeruška je spočetka pustila, končno pa ji je bilo le preveč in je zakričala.

»Sveta Pomagavka, kako si neumna,« je vzkliknila Grunja ter se odmaknila od Vjeročke.

Vzgojiteljica je naglo pritekla k otrokoma. Marija Pankratjevna jo je ostro oštela, prvič, odkar je bila pri njej v službi. Gospa je zavrnila čaj in jela hoditi po balkonu.

Solnce je že popolnoma zašlo. Po jasni vedrini mirnega neba so plavali škrlatni in sivi oblaki; pričel je vzhajati mesec — bledorožnata pega na zatemnelem nebu.

Marija Pankratjevna je dejala:

»Pojdem na breg... Da se Polenka ne sramuje! Saj bi morala vendar vedeti, kako me vse to skrbi. Saj je že velika!«

Takoj nato pa je pomislila: »Kaj velika, ko še nima niti štirinajst let!« Spomnila se je, da je Polenka včasih silno resna, zamišljena, dvakrat je celo bog ve zakaj jokala, včasih pa hipoma vsa razposajena poje, poskakuje, se igra in onegavi kot malo dekletce.

Sama sem kriva — prav zares, ker sem otroke pustila, si je v mislih očitala Marija Pankratjevna, stopajoč po ilovnatem pobočju k bregu Djesne. Tam je dolgo stala na pesku, prisluškovala nejasnim zvokom, ki so prihajali od povsod — iz vasi in z onega brega, koder se je širilo močvirje in koder je bilo mnogo razne divjačine. Valovi so ji pljuskali ob nogah, ribe so se igrale in poganjale iz vode, netopirji so krožili po zraku.

»Tam se nekaj kaže... Najbrže so to oni.«

Marija Pankratjevna je polna upa uprla svoj pogled v črno točko. A kmalu je spoznala, da je bil to preprost ribič, ki je veslal v svojem čolnicu. Z vso silo se je upiral v veslo in plul proti kraju, kjer je stala Marija Pankratjevna.

»Povprašam ga, ali ni morda videl otrok. Vsekakor bo treba razposlati ljudi na vse strani!... Moj Bog, moj Bog, kaj se je pripetilo mojim ubogim otročičkom!«

Marija Pankratjevna je stopila naprej ter opazila na bregu svileni, rožnati Polenkin trak. Pobrala ga je in si ga pritisnila na srce. Ribič je prihajal. Bil je že tako blizu, da ga je mogla Marija Pankratjevna vprašati:

»Ali nisi videl našega čolna?«

Ribič je s hripavim glasom nekaj zakričal v odgovor. Marija Pankratjevna je morala počakati, da je stopil na breg.

»Ne, nisem jih srečal... saj res, nekdo je vozil, samo nisem razložil, kdo, menda so res bili mladi gospodiči, morda vaši, in gospodična je bila ž njimi.«

»Daleč?«

»Ne, blizu, kakih pet vrst... tam za onimi otoki.«

Starec je pokašljevaje potegnil svoj čoln na breg. Marija Pankratjevna ni mogla od njega nič pravega izvedeti. Zakaj so se otroci spustili tako daleč? Vsa razburjena se je vrnila domov, noseč v roki Polenkin trak. Razposlala je več čolnov, na katerih so počasni mušiki jeli iskati izginate otroke.

Nastopila je noč, zvezde so zažarele, luna je posrebrila koče in pokojno gladino reke. — Odbila je dvanajsta — ena ura. Pojavljala so se znamenja bližnjega svitanja, vetrček je zapihal, na vzhodu so jele bledeti zvezde. Marija Pankratjevna ni niti pomislila na spanje in je v neskončni tugi stala na terasi kot senca, okamenela od gorja in pričakovanja.

Ob zori so se vrnil ljudje in sporočili, da nikjer ni bilo mogoče najti mlade gospode. Marija Pankratjevna je zaplakala.

II.

Otroci so posedli v čoln in sklenili, da odplujejo po toku navzdol tako, da bodo jutri zgodaj zavozili v Dnjepr in po njem naprej do jezov... brez postanka. Jezove bo kazalo obiti po suhem — saj ne gre, da bi človek brez potrebe spravljal življenje v nevarnost — prenos čolna čez jezove pa bo treba poveriti izkušenemu brodarju — domačinu.

Dalje so nameravali otroci obiskati kraje Zaporožke Sječi ter se pokloniti sencam Tarasa Buljbe in njegovih sinov,* nato pa zopet sestiti v čoln in veslati v Liman in dalje, potem v Odesi stopiti na ladjo in zapustiti Staro zemljo. Dečki so kanili stopiti v službo kot mornarji na trgovsko ladjo, Polenko pa naj bi vzel k sebi kapitan parnika kot družabnico svojih hčera, če pa ne bi imel hčera, bi Polenka sprejela tudi mesto nadzornice — nad perilom posadke.

V Novem svetu jim bo lahko doseči sijajno bodočnost. Lavrinovič bo že z dvajsetimi leti milijonar, Volodja in Petja pa postaneta družabnika v njegovih velikih podjetjih. Gradili bodo železnice in razkrivali nova ležišča zlata ali pa vsaj srebrne rudnike. Postali bodo državljani Združenih držav in bodo Polenki preskrbeli sredstva za preživljanje. Starši se jim sicer smilijo, toda pomagaj si, če si moreš! Njihov veličastni načrt se ne bi nikdar uresničil, ako bi starši o njem poprej izvedeli. Pozneje se bodo vrnili v Rusijo in bodo vse znance presenetili s svojo pametjo, s svojim uspehom in ogromnim bogastvom. Niso se vdajali preveč rožnatim upom. Naši izseljenci so dobro vedeli, da jih čaka mnogo preizkušenj in da bo treba velike

vztrajnosti, preden bodo premagali vse zapreke in dosegli nameravane smotre. Morda bodo morali kot pomorščaki prenašati mnogo trpljenja, eden ali drugi od njih morebiti celo strmoglavi z jambora ali pa ga strašni veter odpiha v morje. Lahko se tudi pripeti, da bodo morali prvi čas, ko pridejo v New York, vršiti nizke posle — nositi tovore, sekati drva (Abraham Lincoln je bil spočetka drvar!) ali celo čistiti obutev, toda vse bodo pretrpeli in vztrajali pri svojem sklepu.

Ta načrt si je prvi izmislil Volodja, v vseh podrobnostih pa ga je izdelal Nikolaj, ki je določil smer potovanja, pretehtal razne slučajnosti daljne poti in pridobil Petka in Polenko za to podjetje.

Polenki je slavnostno obljubil, da bo branil njeno življenje kot svoje in še bolj. Dva dni so preračevali načrt in ga čuvali v največji tajnosti. Pripravljali so razno orodje — žepne nožičke, svedre, žagice in pile in zbrali okrog trideset rubljev; največ je prispevala v to zbirko Polenka, ki se je odlikovala po varčnosti; imela je par zlatnikov.

Pri svojem pohodu v Ameriko, kjer so si hoteli poiskati srečo, so imeli otroci tri puške, majhen platnen šotor, več kilogramov prepečenca in kompasa. Ko so sedli v čoln, so se prekrižali, pri srcu jim je postalo tesno, vesla so zapljuskala po vodi, bistri tok je zagrabil čoln in kmalu jim je izginilo izpred oči »Visoko« s svojimi holmi in rumenimi pobočji. Popotniki so pluli do polnoči. Polenko je sedenje pri krmilu utrudilo, toda hotela je pokazati Nikolaju, kako vztrajno naravo ima; nikomur ni hotela prepustiti svojega mesta, dokler ni končno Nikolaj, ki so ga bili soglasno izvolili za poglavarja družbe, zapovedal pristati k bregu. Kraj je bil kakor se je zdelo, samotni, porasel z drevjem in ugoden za prenočevanje.

(Nadaljevanje.)

* Taras Buljba, znamenita povest Gogoljeva.

Megdan Raška Radova i Jola Pulefića.

Jedne nedjelje, kad su se skupili Piperi na vojničku vježbu, povede se riječ, koji je najbolji junak u Bjelopavliču i Piperu.

Većina zaključila da je najbolji serdar Jole Piletić. Nekoliko dana iza toga Jole krene u Piperu na kumstvo i nalježe pored kuće Raška Radova, sa kojim je takode kumovao. Raško oraše, ali kad ugleda Jola, ustade i pozva ga da svrati da se porazgovaraju. Jole svrati. Raško puštajući volove iz jarma, doprati Jola do kuće, naredi ženi da svari kafu, a on izlija. Pošto Jole popi kafu, pojavi se Raško. Obučen u najlepše haljine koje je imao.

Na pitanje Jolevo, gde je krenuo i zašto da ostavi oranje, Raško mu reče:

— Imam nešto posla u isto selo, gdje ti Jole ideš da krstiš, i oću da te pratim.

Pošto su podaleko odmakli, Raško se udalji više jedne prodoli i reče Jolu:

— Jole, da sidemo dolje, e imam nešto da ti rečem.

Jole poznajući dobro Raška i znajući da je po koji put nastran, pripita ga:

— Zar to ne možeš ovdje reći, no da slazimo dolje?

Raško:

— Ne, Jole, nikako. No da sidjemo na tu dolinu, pa ćeš tu čuti. Tako i bi. Sidoše i Raško, okrenut put Jola:

— Jole, čuo sam da su Piperi zaključili, da si ti najbolji junak u ove krajeve, a ja to ne priznajem; no ako misliš, da si bolji od mene, evo da izmjerimo petnajest kroka na ovu livadu, pa da se radjemo po jedamput. A ako misliš da sam ja bolji, onda mi nećeš izaći na megdan, a ja ću to reći Piperima u prvu nedjelju.

Jole, misleći da Raško i nema takvu ozbiljnu namjeru, reče:

— Dobro, Raško, dobro i produži put kuda je bio naumio, a Raško ostane u dolinu, gledajući kako se Jole udaljuje.

Pošto je Jole odmakao i došao izviše samoga dola, Raško zaviče iz doline:

— Ajde, Jole, ajde, ma znadi dobro da ću ovo kazati Piperima.

Jole uvjeren da bi Raško to i učinio povrati se i reče:

— Evo da mjerimo Raško. Rekavši to poče da krađe koliko može, kako bi biljega bila dalja. No Raško videći Jolevu namjeru prekine ga u mjerenju govoreći:

— Ja ću mjeriti, Jole. I pri mjerenju toliko je sitno korača, da je biljega bila i suviše blizu. Jole tek tada vidje da se Raško ne šali, i da moraju pucati jedan od drugoga, samo mu misao idjaše na to, da Raško odredi njega da prvi puca. Tako je i bilo.

Raško:

— Udri, Jole, prvi!

Jole jedva dočeka i namjesti dževerdar, kako će Raška pogoditi u glavu. Dževerdar pukne, ali kuršum promaši Raška.

Raško (kašljući se):

— A nu, Jole, sad se ti mjeri!

Jole bacivši dževerdar:

— Neću Raško, Boga mi, no te priznajem da si bolji...

Puf kroz Sokolstvo.

Medu hiljadama koji u sokolani — hramu telesnog, duševnog i moralnog odgoja — negujete i sakupljate sredstva za budući život, kako bi s njima mogli koristiti svome narodu, na prvi pogled izgledate skoro svi jednaki, veselite se životu i nepokolebivoj snazi, koju ste stekli vašim zajedničkim radom na ostvarenju jedne iste sokolske-nacionalne misli. Da tako izgledate ne čini samo krasan sokolski kroj i vežbaće odelo, koje krije vaše skladno razvito mišićje, nego duh koga je osnivač Sokolstva udahnuo i oživotvorio u Sokolstvu, duh naroda našeg, koji ne odstupa s puta vere, istine, ljubavi i pravde.

**Bral Stane Vidmar v vzorni
stoji na rokah na eni lesivini
bradlje.**

— prolazeći već od mladosti kroz život borbe i patnje, kad postanu zreli ljudi, razumevati će i znati kako imaju postupati i sa siromašnijom braćom, a takve ima u našim redovima mnogo. — Zato i vi — kad se nadete sa bratom, koji možda nema svečanog sokolskog kroja, a trošno mu je vežbaće odelo, nemojte mu se potsmehivati, jer — znajte da i najlepše odelo ne čini Sokola; — Sokola čine njegova duša i srce, čine ga nesebične težnje pune bratske ljubavi, poletnog i požrtvovnog rada za podignuće svoga naroda i države.

Često se dešava, da se na ponekog čoveka okome sve nevolje — i teško njemu ako nema dovoljno snage da to mirno podnese. Pravi Soko ima zato snage, a ta se snaga sastoji u ljubavi za rad i u istinskom nacionalnom osećanju. A vi znadete iz pričanja i doživljaja vaših dragih i milih roditelja, a također i iz života mnogih velikih Sokola — i uopšte velikih ljudi, da je

Kao Sokoli vi ste svi jednaki, istim duhom zadojeni, jednakim poletom, ustrajnošću i požrtvovnošću zagrejani. Među vama, zaista, ima bogate i siromašne braće, ali to u Sokolstvu nije od nikakove važnosti, jer mi sudimo, i moramo suditi, ljude — jedino po njihovom radu, poštenju, dobroti srca i plemenitosti duše, po iskrenosti i ljubavi, kojom dejstvuju u našim redovima i izvan njih. — Svi ste nam dragi i za svih se podjednako staramo, ali uza sve to dužni smo posvećivati najviše pažnje onim neukim i siromašnijim, jer oni trebaju najviše pomoći. Oni nisu krivi što im život ili sudbina nije dala mogućnosti i zgode da se naobrazu — a biti siromašan nije sramota, sramota je i poniziti mogu čoveka sama ružna i zla dela, neiskrenost, licemerstvo i mržnja — a uvereni smo, da će oni postati vredni i korisni Sokoli — pouzdani građani. Jer oni

**Sestra Preskarjeva v lepem zakolebu
na bradlji**

radin čovek sposoben podneti sve nevolje i sa uspehom se boriti protiv njih, a vrednost radina čoveka u mnogome raste ako je jošte i nesebičan rodoljub — ako je pravi Soko. Pravi rodoljub može s pravom ponosno i samosvesno viknuti svakome: »Imam nešto što me teši, što mi krepí snagu, i stvara nadu, što me čini ponosnim, i što nije ništavno i prolazno, jer mi nitko ne može oteti ni uništiti: imam ljubavi za svoj narod, a ljubavi iznad ove nema!«

Bračo! Pogledi naroda našeg uprti su u vas, srce njegovo podrhtava od veselja kad vas gleda, a duša njegova plamti zanosom sreće, jer oseća da se u vama i preko vas obnavlja. Na vama leži budućnost naša i narodni opstanak, veličina i moć naša; — nastojte zato da budete vredni i marni nosioci našeg imena i naše slave širom sveta. Visoko podignite barjak sloge, bratstva i ljubavi da od ushićenja ponosno zadržte grudi naše majke — stolećima ponižavane i prezirane mile Otadžbine naše. Vodite svoj narod putem napretka, putem Sokolstva, stvaranja i slave, i pleme naše neće izginuti.

Dr. A. D., Ljubljana:

Ropot.

Čuj, zmajé se hrib mogočni,
kakor da je sodni dan,
s hriba bukne v pokoj nočni
hrup in šum, polom strašan.

Josip P. Krilan.

Trušč in hrušč, kakršnega slika naš pesnik, je samo izjema ob izrednem vojnem činu. Toda moderna velemesta kar tonejo v hrumu in halabuki. V Severni Ameriki se je pričela križarska vojna zoper huko in buko pred kakimi 25 leti. Miss Isaac Rice se je zagnala v torišče z vnemo in žilavostjo, kakršna označuje Američanke, kadar se v kaj vtaknejo. Hitro je dosegla nekaj uspehov, ustvarila n. pr. okoli bolnic in šol »tihotne pasove«. Gospa je potem prišla v London in Pariz, da bi še tod opravljala svoje apostolstvo. Toda napočila je vojna, ki je s svojim dirindajem in ramovšem pregrmela njen glas.

Zadušila pa ni zamisleka. Ko je dogorel svetovni požar, so se marsikod jeli upirati šundru, tej šibi božji gmotnega napredka. V Parizu se policijski prefekt Chiappe trudi, kako bi omejil naraščanje rabuke. Vsak uspeh v tej smeri je toplo pozdraviti. Kajti vrišč in razboto smo po pravici nazvali šibo božjo, ki povzroča razdražljivost, umsko utrujenost, izpodkopava pozornost, onemogoča razmišljanje in počitek. To je prava muka za duha, mehansko učinkovanje na najrahlejše dele našega telesa, je pristno kovanje s kladivom.

Kdor reče hrup, reče tresenje, drgetanje, trepetanje, ki proizvaja prožne valove, včasih dovolj močne, da drhte od njih šipe ali se razbijejo, da se udero vrata itd. Koliko pri tem trpe naši možgani, naše celice!

V New Yorku je mestni zdravstveni odsek storil korake, da bi precenil in premeril zle posledice ropotanja ter ugotovil »patološki ekvivalent«. Učinek je bil porazen. Razpok pnevmatike, riganje motornih koles, tuljenje nočnih siren itd. proizvaja prave travmatizme (vročico od rane) v možganih, naglična sprememba krvnega pritiska, ki je posledica, pa utegne delovati na srce tako kot vbrizg morfina oziroma kokaina. To že lahko v danem primeru ustavi rast najboljše dece in odrasle pahne v nevrastenijo, jih torej naredi manj odporne.

Ker smo vajeni drdranja, se dosti več ne zavedamo te stalne nevarnosti. Ta pa vendarle preti in spada bržkone med vzroke mnogih sodobnih težav, kakršnih naši predniki niso poznali. Vse naše priznanje torej zasluži, kdor manjša in lajša hrum in šum, hrušč in trušč, buko in halabuko, ropot in topot, vik in krik.

Linorez.

U jednom od lanjskih brojeva »Sokolica« pisao sam o šablonskom tisku. Ta nam pak tehnika pruža samo malo mogućnosti izražavanja radi nedostatnosti materijala. Posve drugačije mogućnosti u jednostavnosti i samostalnosti izražavanja pruža nam pak linorez.

U linolejevu ploču urežeš sliku i otisneš ju na papir. Za prve pokuse dovoljni su i mali ostaci linoleja, u koje veoma lako sa običnim dobro nabrušenim džepnim nožićem urežeš monograme, razne znakove, napise i t. d. Reži koso, kako prikazuje slika 1. proreza, jer bi se inače konture, urezane kao na slici 2. odlomile. Slika 3. prikazuje otisak ploče izrezane sa džepnim nožićem.

Za veće ploče pejzaža, portreta i t. d. urezivanje sa običnim nožićem pak preveć je teško i sporo. U tu svrhu imamo dletasto oruđe. Za par dinara možeš to kupiti u svim većim papirnicama pod nazivom »Tif« pera za linorez. Dobiju se u kutijama zajedno sa držalima, a u nekim trgovinama i zasebno. Pazi, da je pero dobro i čvrsto uloženo u držalo. Ako nemaš prikladnog držala, pero lako pričvrstiš za kakvu kovinsku cevčicu.

Slika 4

Slika 5

Slika 3

Oruđe. Dleta za linorez imaju okruglu (sl. 4.) ili pak klinastu oštricu. Dleta moraju biti uvek dobro nabrušena, da režu oštre i glatke rubove. Okrugla dleta nabrusiš tako, da ih pod kutom od 30 stupanja položiš na brusni kamen i pri stalnom okretanju oštrice pomičeš ih po kamenu tamo amo. Na kamen kapneš par kapljica ulja.

Nacrt. Risarija na ploči naravno samo je zrcalna slika otiska na papiru, n. pr. leva strana na ploči desna je na otisku. Na tamniji linolej možeš lako narisati nacrt sa belom kredom ili sa belom bojom, na svetao pak narišeš nacrt sa tušem (pero, kist). Teže risarije precrtáš (naravno zrcalno) na ploču pomoću indigo-papira.

Rezanje ploče. Klinasta dleta prave jednolike tanke crte, više u dubinu pak klinasto raširene crte. Dleto držiš koso, da reže samo sa jednom oštricom. Još češće upotrebljavamo okrugla dleta, posebno to za oblake, puteve, za rezanje kontura (obrisa) i t. d.

Ploču drži leva ruka, koju moraš držati uvek za dletom, da se ne prežeš. Pri krivuljama olakšaš rezanje time, da također okrećeš i ploču. Pod kojim kutem na ploči držiš oruđe, ovisi od dubine izrezanih ploština. Veće

ploštine izrežeš duboko, ako je potrebno također i do tkanine, na koju je postavljen linolej. Pazi pak, da su narisane crte nacrtala samo pomagalo oku, ali kojih se ne smeš ropski držati. Što si narisao sa olovkom ili kistom, ne možeš poptuno jednako izrezati sa dletom; svaki materijal govori svojim jezikom. Pri linorezu pravi rad istom počinje sa rezanjem. Kod rezanja, posebno sa okruglim dletom, nastaju među izrezanim crtama razne slučajnosti, koje se također i otisnu te su slikovite i povećaju učinak otiska. Pazi, da ne izrežeš previše. Stoga radije, pre nego što je ploča dogotovljena, napravi pokusni otisak, koji će ti pokazati, gde treba da se ploča još popravi.

Boje. Upotrebljavaju se akvarelne boje u cevima (tubama), uljene boje i tiskarske boje. Akvarelnoj boji pridodaš nešto retke gumije ili pak škrobnog lepila sa vo-

dom. Uljene boje razređiš sa lanenim uljem, petrolejem, a također i terpentinom. Isto vredi i za tiskarske boje. Boju postaviš na staklenu ploču, prodeš preko nje par puta valjkom i preneseš na papir. Kako ćeš pak moći valjak napraviti sam, opisao sam već u lanjskom članku o šablonskom tisku. Ako ga pak ne možeš napraviti, možeš se pomoći sa tamponom. Smotaš malo pamuka u kruglju, koju staviš usred komadića tanke kože, ili pak od stare rukavice. Na tu kruglju položiš okruglu pločicu iz kartona, za koju čvrsto napneš i povežeš kožicu (sl. 6.). Umesto kože možeš uzeti i platno, ali se ovo brzo istroši. Ako tiskaš sa tamponom, na staklenoj ploči ne sme biti dosta boje, a također ni na tamponu. Sa tamponom prevučeš na ploču boju po mogućnosti u što tanjem i jednoličnijem sloju, i ne smeš da s tamponom po ploči kružiš, jer bi se boja posebno nabirala na rubovima te bi ispunila manje izrezane ploštine.

Papir. Najbolji papir za otiske treba da bude čvrst, ali ne gladak, koji po mogućnosti upija boju. Može se upotrebiti i svileni papir, a također i papir za filtriranje. U trgovini dobio sam beli »ciklostil« papir, koji mi je upravo dobro služio. Može da se upotrebi također i prazni novinski papir. Za tisak sa akvarelnom bojom bolji je debeli papir, jer kako mora biti ovlažen mogao bi se inače pri tiskanju lako pretrgnuti. Ako se bojiš, da bi se papir za otisak mogao pretrgnuti, položi preko i drugi tanji papir i tada istom tiskaj.

Tisak. Kada je već papir na ploči, prevučeš jednoliko sva mesta ploče sa gladilom. Pri radu lako podigneš rub papira, da vidiš kako tisak izlazi. Otiske zatim možeš položiti među novinski papir, da se ne zamažu.

Suhe otiske nalepi na papir i s njima hajd u okvir.

Neće jedinca.

Radonju Ilijina, iz Bratonožića, ubili su Arnauti u Vrmošu, kad se vraćao iz Gusinja, gdje je išao radi kupovine žita. Jednoga dana pošli su da osvete Radonju njegov brat Bogdan, bratanić Božo Milutinov i Mitar Petrov iz Kuća. Dođu u blizini Velipolja i u Vrmošu. Na jednoj njivi u Vrmošu osmotre iz šume arnautsko momče gdje radi. Sva trojica nanišane puške, da ga ubiju i osvete Radonju. No u tome času arbanaška djevojka sa jedne glavice poče, na svome jeziku, zvati po imenu ono arnautsko momče, govoreći mu da ga zove majka na ručak. Kao u šali djevojka mu prigovori:

— Da nijesi jedinac u majke, ne bi se ona ovoliko za tebe brinula i pozivala te što prije da ručaš, da joj ne budeš gladan.

Mitar Petrov, razumio svaku riječ i kazao je svojim drugovima. Tada Božo Milutinov, koji je takodje bio jedinac u oca i majke, reče:

— Boga mu, kad je jedinac, moja ga puška ubiti neće.

I ostali se drugovi razbiše i momče ostaviše na miru. Ista družina poslije nekoliko dana, osvetila je Radonju.

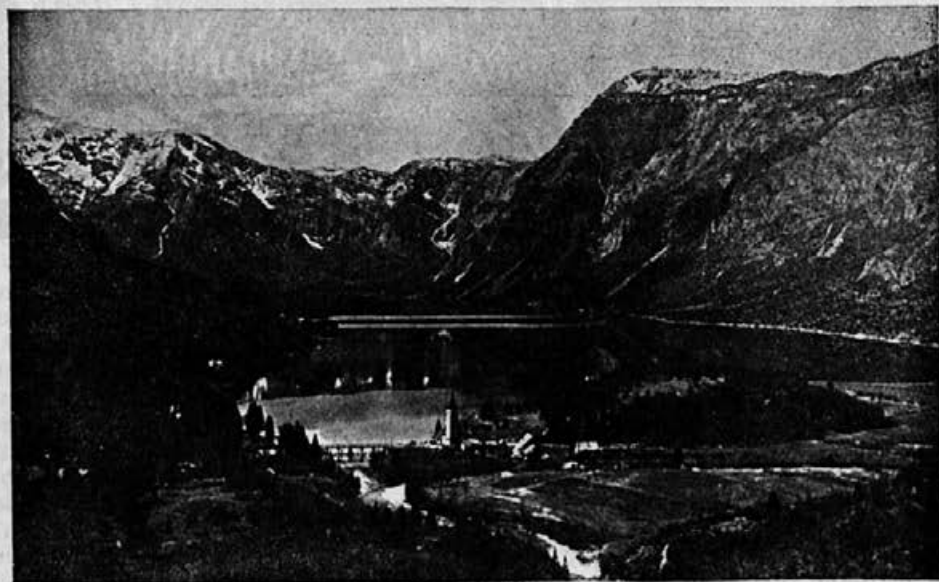
Što mu prije ne reče.

Znameniti crnogorski junak Milovan Perišin, iz Pješivaca, umro je u Nikšiću i gladan i žedan, i bos i go. Na dan sahrane došao narod iz čitave oblasti da ga požali. Vojvoda Sako Petrović, bliski rođak knjaza Nikole, guverner Nikšićske Oblasti, drži pogrebno slovo i završuje:

»Zbogom, Milovane, veliki crnogorski junače, da Bog da, dokle Crne Gore trajalo, nikad joj takvih vitezova ne manjkavalo.«

Na to će Sakoje Bogdanov, takodje poznati junak s Čeva:

— A što mu to, vojvodo, ne reče za života, pa da produži još jedno deset godina.

Bohinjsko jezero kod Bohinjske Bistrice, rodenog kraja brata † Maleja

Dr. V. V. Rašić, Beograd:

Bili smo i bićemo!

Kraj svih zala i teškoća
od vekova pa do nas,
i nesreća i besnoća, —
jošte živi naški glas!

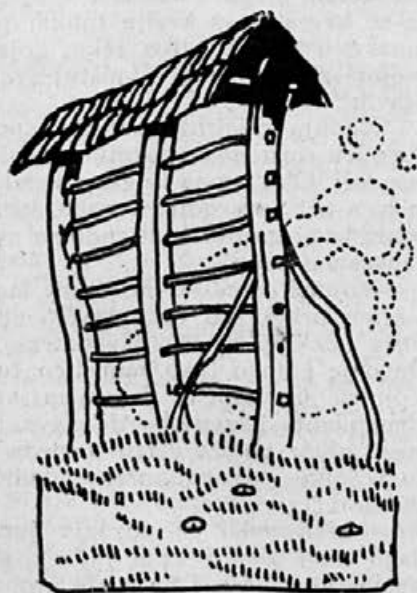
Glas što diže i podiže
sokolova divan soj, —
i što vodi i predvodi
sa pobedom krvav boj!

Mili Rode, slatki Rode,
širi krila u sav let, —
drž' se pravde i slobode,
pa će s tobom ceo svet!

Drž' se sloge, drž' se bratstva
i slavnoga Kralja svog
i zastave od jedinstva, —
pa će s nama i sam Bog!

A kome je dugo vreme
il' ga goni kakav bes, —
nek' ne dira naše pleme,
jer će biti urnebes!...

Borba nam je duši draga
i sokolski klićemo:
U borbi je naša snaga, —
bili smo i bićemo!

Bratislav Buljubašić, Đevdelija:

Pozdrav Slobodi.

Mi Sokoli mladi sa obala reka
Bregalnice slavne i drevnog Vardara,
svesni borbe — rada koji na nas čeka,
Slobodi, s mnogo mladenačkog žara,
klićemo: »Dobro nam došla, sestro
draga,
ko Kraljica stupaj u poljane cvetne;
svojom pesmom srca osvoji nam
blaga,
ogrevaj mladenačke duše nam sretne!

Tvoja pesma, sestro, koja život blaži
neka Bog bi dao da nam večno traje,
ona da nas krepi i dušu nam snaži; —
tvoje lice svetlo ko sunce da nam
sjaje!«

Radovi našeg naraštaja

Dukanović Mirko, Bijeljina:

Na mucu se poznaju junaci.

Ko bi mogao opisati sve patnje našega naroda za vreme velikog svet-skog rata, i zabeležiti sva junaštva i čojstva svih naših junaka?

Mnogo ih je znanih, a još više neznanih. Padalo je svuda. Kako na krvavom frontu, tako i u povučanim gradovima i selima...

Jednoga dana, dok je u strašnom požaru rata gorela cela zemlja, i svake se sekunde gasilo po toliko života, uhvatiše neprijateljski-austroougarski — vojnici jednoga našeg mladića, upravo u trenutku kada je prešao preko granice, preplivavši hladnu i brzu Drinu. Iznemogao i iznenaden niti ne pokušavaše da se otme, već samo jednim tupim pogledom promatraše gruba lica neprijateljskih vojnika i oficira, koji malo dalje stajaše, gledajući ga strogim i ispitivačkim pogledom.

Videći ga iznemogla i sputana, oficir mu pride i upita ga nešto na njemačkom jeziku. Mladić odmahnu glavom, u znak da ne razume, na šta mu oficir srpsko-hrvatskim jezikom reče:

— Odakle ideš?

Mladić očuta nekoliko trenutaka, a zatim, shvativši besmiselnost toga pitanja, podiže glavu i odgovori:

— Pa to ste svi videli.

Oficir se namršti, sevnu očima i strogo zapita:

— A šta si radio tamo?

Mladić je ćutao.

— Reci!

— Ne! odgovori odsečeno mladić.

— Reci, zašto si prelazio, i pola ti je kazne oprošteno; pokuša oficir da ga iskuša, ali se mladić naglo isprsi, oči mu sevnuše čudnim sjajem, pa odlučno ponovi:

— Ne, i nikad!

— Ti znaš šta te čeka. Reci ko si? Šta si? Šta si tamo radio, i, kao što ti rekoh, pola ti je kazne oprošteno. Mladić osta ćuteći nekoliko časaka, kao da se predomišlja i reče:

— Ne mogu Vam reći. Radite šta hoćete i šta vam je dužnost.

Na jedan mig oficirov vojnici pri-tegnuše uzice na mladićevim rukama i izmakoše nekoliko koraka.

Mladić se u prvi mah zbuni, videvši pet puščanih cevi uperenih na njegove grudi, ali namah srce u grudima brže zaigra, oči mu dobiše sjaj vesela čoveka, okrenu glavu i pogleda preko Drine, pri čemu mu oko usana zaigra mali osmeh, jer se seti da je tamo iskra slobode, koja će se rasplamteti i zahvatiti sve Jugoslovene. Kroz misli mu prođe rodna kuća, majka, otac, sestre i brat, — koji je možda tamo u rovu već poginuo, ili možda sad, u ovaj čas gine...

»Eto, — pomisli on — toliki padoš, još padaju, a ko zna koliko će ih pasti i dokle će padati. Ali možda su ovo zadnji pucnji, može biti da već sada nastaje sloboda svoj braći; nastaje sada, kad ja umirem.«

Oficirova zapovest »na gotovs« prekinu mu misli, i on kao da se osvesti pogleda oko sebe. Pogled mu opet pade na puščane cevi, prođe ga jeza, a njegove ga misli opet odvedoše u budućnost njegova naroda. I njegova će se krv sliti sa krvlju tolikih palih junaka u jednu veliku reku, koja će svojom silom oboriti i uništiti sve nepravde.

Zadnju oficirovu zapoved preču. Pogoden smrtonosnim zrnima, sruši se bez reči. Oko usana zaigra mu lak osmeh, a oči upre gore, u nebo, kao da htede iz njega pročitati sudbinu svoga napačenog naroda.

Vojnici ostadoše na svome mestu, a oficir pride, sad već mrtvom mladiću, i bez ijedne reči posmatraše ga. Dugo je i dugo tako zamišljen ćutao. Vojnici, iznenadeni držanjem svoga komandanta, i sami oboriše glave. Najposle oficir podiže glavu pogleda blago vojnike, pa opet mrtvo mladićevo telo i reče:

— Na mucu se poznaju junaci; blago onoj zemlji koja rada ovakve junake. Ona neće, i ne može propasti.

Glasnik

Prva godišnja skupština Saveza Sokola kraljevine Jugoslavije. Dne 28. i 29. marta sakupili su se u Beogradu delegati svih jugoslovenskih sokolskih župa na prvu skupštinu Saveza SKJ. U subotu 28. marta održavala se je sednica saveznog načelnništva i saveznog prosvetnog odbora. Prvu je vodio savezni načelnik br. Ivan Bajželj, drugu pak pretsednik PO brat dr. Vladimir Belajčić. Na sednici načelnništva pretresala su se mnoga tehnička pitanja našega Sokolstva, koja su u vezi sa godišnjom skupštinom, kao također i ona o budućem radu, a naročito glede priprema za naše učestvovanje na svesokolskom sletu u Pragu 1932. god. — Sednici PO učestvovali su također i pretsednik čehoslovačkog Sokolstva brat Antonin Krejčí, pretsednik prosvetnog odbora ČOS, kojega je brat dr. Belajčić pri otvoru sednice u svojem pozdravnom govoru srdačno i bratski pozdravio. Brat Krejčí je u svojem odgovoru čestitao na uspešnom prosvetnom radu i nastojanjima našega Sokolstva i zaželio najlepše uspehe i u budućnosti. Zborovanje župskih prosvetara proteklo je u najlepšem razumevanju i suglasju te su se utanačile smernice za budući sokolski prosvetni rad. — Naveče istoga dana u 8.30 sati održan je u dvorani Klasne lutrije poverljivi sastanak svih članova uprave Saveza i skupštinskih delegata. Na tom sastanku, koji je trajao do 2 sata ujutro, potanko su raspravljani svi izveštaji i predlozi i doneti potrebni zaključci idejnog i organizacionog značaja za rad našega Sokolstva. Sastanak je vodio I. zamenik starešine Saveza brat E. Gangl.

Sledećeg dana, 29. marta u 10 sati pre podne, održana je u dvorani doma Saveza nabavilačkih zadruga prva redovna godišnja skupština Saveza SKJ. Za pretsedničkim stolom okupili su se svi zamenci starešine Saveza SKJ: braća Gangl, Paunović, Križ i dr. Mergentaler, nadalje zamenik staroste ČOS brat Štěpanek, prosvetar ČOS brat Krejčí,

savezni načelnik brat Bajželj, savezna načelnica sestra Skalarjeva, tajnik Saveza brat Brozović, te svi ostali članovi izvršnog odbora i uprave Saveza. Nešto kasnije došao je također i brat Zamojski, starosta poljskog Sokolstva.

Nj. Vel. Kralja zastupao je na skupštini pukovnik g. Dušan Krstić. Nadalje prisustvovali su: ministar prosvete g. Boža Maksimović, zastupnik g. Pretsednika vlade, vrhovni inspektor g. R. Dunjić, zastupnik g. Ministra vojske i mornarice, pukovnik g. Čedomir Stanojlović, poslanik Čehoslovačke republike brat dr. Flieder, poslanik Poljske republike g. Babinski, pretsednik Jugoslovenske matice general g. Ranković, delegat Saveza dobrovoljaca brat dr. Ravnik, te delegati raznih drugih ustanova.

Skupštinu je otvorio i pretsedao joj I. zamenik starešine Saveza brat E. Gangl. Utvrdivši, da su po svojim delegatima zastupane sve župe, pozdravio je srdačno i bratski sve prisutne te je zatim održao krasan sokolski govor, koji je odlično velikom ljubavlju prema Sokolstvu i otadžbini. Pozdravne reči brata Gangla popratila je skupština sa oduševljenim i dugotrajnim aplauzom i burnim poklicima »Zdravo«. Sa skupštine poslani su brzojavni pozdravi: Nj. Vel. Kralju Aleksandru I., ČOS, Savezu poljskog Sokolstva, Savezu ruskog Sokolstva i Savezu Lužičko-srpskog Sokolstva. Zatim je govorio u ime poljskog Sokolstva brat Zamojski, u ime čehoslovačkog brat Štěpanek i u ime ruskog brat Artamanov. — Skupština je nadalje primila jednoglasno sve izveštaje pojedinih funkcionera kao i predloge, o kojima se je potanko raspravljalo večer pre na poverljivom sastanku. Na dnevnom redu bila je diskusija o »Putevima i ciljevima Saveza SKJ, koje je Savez upravo sada izdao u knjizi.

Po skupštini, koja je završila u 12 sati, pošli su svi skupštinarci na zajednički ručak. Iste večeri priredilo je Sokolsko dru-

štvo Beograd I akademiju. Na ovoj akademiji također je i naraštaj svojim lepim nastupom u mnogome pripomogao njenom dobrom uspehu.

Stogodišnjica rođenja dra. Miroslava Tyrša u 1932. god. Godine 1932. slavićemo stogodišnjicu rođenja osnivača sokolskog pokreta, dra. Miroslava Tyrša. Čehoslovački Sokoli se već odavno pripremaju, da što svečanije proslave taj značajni događaj. Također i mi moramo pomalo misliti na to, što ćemo prirediti za ovaj jubilej našega učitelja i čime ćemo se najdoslojnjije odužiti njegovoj uspomeni.

Brat dr. Scheiner, starosta ČOS, nakon dugotrajne bolesti ponovno je preuzeo vodstvo poslova čehoslovačkog Sokolstva. Tom prigodom uputio je članstvu naročiti proglas.

Naraštaj Sokolskog društva Valpovo. Širu naraštajsku javnost hoćemo da obavestimo o radu i zbivanju u naraštaju našeg društva:

Na inicijativu brata Mije Mutzhausa, prednjaka naraštaja našeg društva, počela se je posvećivati naročita briga odgoju naraštaja. Da bi se naraštajci što pre privikli na organizovani rad, sastavljen je između samih naraštajaca naročiti naraštajski odbor, koji vodi pomenuti brat kao vođa kategorije. U odboru je 7 naraštajaca, koji su između sebe podelili funkcije: dva zamjenika prednjaka, koji pomažu voditi odelenja kod vežbe, tajnika, blagajnika, knjižničara i poverenika za štampu. Time je provedena neka mala samouprava kod vežbanja, kod ubiranja članarine, izdavanja knjiga na čitanje, kod nabiranja plate na »Sokolić« i t. d. Naraštajski odbor uvodi posebne pristupnice za naraštaj te raspravlja o primitku novih prijavljenika u redove naraštaja.

Rad unutar naraštajskog odbora za počeo je koncem meseca januara, pa još ne možemo izvestiti o nekom naročitom uspehu. Na poslednjoj sednici (te se vrše redovito mesečno jedamput) zaključeno je, da se rad proširi i na ženski naraštaj, tako da bi i sestre naraštajke bile privučene u tu naraštajsku samoupravu.

U mesecu martu priredio je društveni prosvetni odbor naročiti prosvetni tečaj za naraštaj. Održana su u 4 nedeljna podneva 4 predavanja sa tumačenjem sokolske misli, razvoja Sokolstva, organizacije, te zadatka i uloge Sokola u narodnom i državnom životu. Predavali su brat starešina, brat prosvetar i jedan član PO. — Iako odaziv ovoga puta nije mogao da zadovolji, nadamo se, da će u narednom tečaju biti svakako bolji. — Zdravo!

Sokolski lakoatletski tečaj u Zagrebu. Načelnništvo Saveza SKJ prirediće od 8. do 14. maja o. g. u Zagrebu sokolski tečaj za laku atletiku pod vodstvom vrednog Sokola i stručnjaka u lakoj atletici brata Hrvoja Macanovića. Svaka župa poslaće u taj tečaj po jednoga prednjaka i jednu prednjačicu (sa društvenim, župskim ili saveznim ispitom), koji već imaju izvesnu prednaobrazbu u lakoj atletici. Svrha je toga tečaja da usposobi tečajnike za vodstvo lakoatletskih tečajeva u njihovim župama.

Jedina veća sokolska priredba u našoj državi održaće se ove godine na Vidovdan u Splitu, gde će župe Split, Šibenik-Zadar i Sušak-Rijeka prirediti zajednički slet, za koji u čitavom našem Sokolstvu vlada veliko zanimanje. U Split pohitaće također čehoslovački i poljski Sokoli.

Slet poljskog Sokolstva u Gdynju. Pomorska dzielnica poljskog Sokolstva na obalama slovenskog Baltika u Gdynju prirediće 1. i 2. augusta o. g. slet poljskog Sokolstva, na koji su pozvani svi Savezi, učlanjeni u Savezu Slovenskog Sokolstva.

Međunarodno takmičenje za svetsko prvenstvo u Parizu. Savez francuskih gimnastičkih društava priređuje ove godine dne 11., 12., 13. i 14. jula u Parizu svoj 53. slet. Tom prigodom proslaviće se također 50-godišnjica postojanja Međunarodne gimnastičke Unije. Sa tom proslavom biće spojeno i takmičenje za naslov svetskog prvaka u telovežbi. Soko kraljevine Jugoslavije poslaće na proslavu svoje delegate, a na pomenuto takmičenje pak 3 ili 4 naša najbolja vežbača. Također i bratska ČOS poslaće u Pariz svoje delegate i takmičare. Uvereni smo, da će također i u tom takmičenju Sokoli izvojsčiti prvenstvo.

Sport u Turskoj. Prema naredbi ministarstva prosvete u Turskoj srednjoškolska omladina neće smeti da pripada nijednom sportskom udruženju. Slične organizacije naime ustanoviće se u svim srednjim školama i na koncu svake godine vršiće se takmičenja u svrhu izbora budućih prvaka. Nadzor nad provadanjem sporta preuzeće dakle vlada u znatnom opsegu. Gojiće se zapadno evropski sportovi: nogomet, boksanje, sportovi u vodi i t. d. Zasebni sportski klubovi gubitkom sokolske omladine toliko će oslabiti, da se u buduće neće moći takmičiti sa igračima balkanskih država i srednje Evrope.

Preporodovci (1912.—1914.) Napisal Ivan Janez Kolar. Založil A. Slatnar v Kamniku 1930.

»Preporodovci pomenjajo tisto slovensko dijaško generacijo, ki je zbudila pri Slovencih v l. 1912.—1914. revolucionarni jugoslovenski po-

kret državno-političnega preporoda.« Ustanovili so »Organizacijo jugoslovenskih srednješolcev« skoro po vseh srednješolskih mestih Slovenije in »Jugoslovenski klub slovenskih akademikov na Dunaju,« (pozneje enoten klub »Jugoslavijo« v Pragi). Imeli so skupno glasilo »Preporod« in odtod kratki naziv »Preporodci«. (str. 9.) Ideja tega revolucionarnega gibanja je hotela »politično ujedinjenje vseh jugoslovenskih narodov v samostojni državi.« (str. 9.).

Knjiga ima na prvih straneh slike voditeljev Avgusta Jenka, ki je padel kot jugoslovenski dobrovoljec in Ivana Endlicherja, ki je umrl v avstrijski ječi. Jenko je napisal v Preporodu 1. VI. 1913.: »Ali bi bilo sploh pošteno in častno za nas, če bi sprejeli tisto, kar si lahko priborimo z lastno močjo, kot dar iz rok našega zatiralca?« Pisatelj omenja ilirizem, ki je Slovencem uravnal pot do narodne zavesti, Hrvate pa kulturno in politično prerodil. Do Srbov ni mogel prodreti, a njim je vzgojil Kopitar Vuka Karadžića in ga napotil k narodni pesmi in tako je dosegl Vuk srbski kulturni preporod ter je dal narodu v živi narodni govorici pisano knjigo. Nato prehaja avtor k jugoslovenskemu shodu v Ljubljani, ki so ga leta 1870. priredili slovenski, hrvaški in srbski politiki, ki so med drugim poudarjali edinstvo južnih Slovanov, ki »se javlja proti drugim narodom v edinstvu jezika,« dalje so sklenili osnovati svoje delovanje na to, kako bi pomagali zadovoljiti v književnosti, gospodarstvu in narodni politiki svoje brate »onstran meje, s katerimi so ene narodnosti.« (Str. 13.).

Jugoslovensko vprašanje ni zaspalo, o njem se je večkrat razpravljalo, zlasti leta 1904., ko so dijaki priredili v Beogradu I. jugoslovenski dijaški kongres, ki se ga je udeležilo poleg Srbov, Hrvatov, Slovencev tudi nekaj Bolgarov. Leta 1910. je prišlo v Pragi do »Zveze jugoslovenskih društev,« ki je bila zveza »naprednih, idejno in programatično sorodnih bolgarskih, srbskih, hrvaških in slovenskih društev, ki se zvežejo za realno in praktično delo na polju jugoslovenske vzajemnosti.« (str. 16.). Društvo so ustanovili jugoslov. dijaki, ki so med drugim zahtevali jugoslovensko vzgo-

jo mladine. Izmed slovenskih dijaških društev pred Preporodci so bila najvažnejša narodno-radikalna, ki so pod geslom »Iz naroda za narod!« razvila ogromno prosvetno delo. Ustanavljala so potujoče knjižnice, prirejala narodno-obrambne ankete, obrambne in manjšinske razstave, gojila predavanja ter ustanovila celo obrambni muzej. Ta društva so imela glasilo »Omladino« (1904.—1914.), kjer so se obravnavala važna vprašanja tedanje dobe, na javnih zborih pa so polagala obračun o svojem delovanju. (Več o tem najdeš na str. 18. in nasled.).

Naslednje poglavje govori o »Prvi organizaciji jugoslovenskih srednješolcev.« »Združena mladina, složna v jugoslovenski ideji, je zahtevala samostojno jugoslovensko državo. Ta klic je izzval avstrijsko — veleizdajniški proces slovenske mladine in prve dobrovoljce Slovencev v srbskih in jugoslovenskih četah. Zahteval je žrtve, ki se jih bo narod spominjal vselej s spoštovanjem in hvaležnostjo.« (str. 22.). Nemški pritisk je postajal hujši, delovala so nemška napadalna društva in državni aparat in mladina je spoznala, da nas reši edino država vseh združenih Jugoslovenov. To dosežemo, ako pravilno vzgojimo svojo srednješolsko in visokošolsko mladino, ako resnično narodno čutečo inteligenco pripravimo za sistematično vzgajanje naroda.

Po tem uvodnem referatu prehajam k bistvu razprave.

(Nadaljevanje.)

Lj. Mlakar.

Za načelnika u Chicagu, jednom od najvećih američkih gradova, izabran je Čeh, brat A. Čermak, koji je oduševljeni Soko.

Edison i sreća.

Tomas Alva Edison prekoračio već 84. godinu. U svojoj bilanci ima preko tisuću izuma, pri kojima mu je katkada pomagao i naš zemljak iz Like, Nikola Tesla. Celokupno stanovništvo Udruženih država čestitalo je svojem velikom sinu prilikom njegove 80. godišnjice. Čitavo jato novinara obletavalo je »čarobnjaka iz Meulo Parka«. U mestu Meulo Parku, udaljenom 38 km od New Yorka, ima naime veliki pronalazač svoj posed. Nekoliko dana iza njegovog 80. rođendana dočekao ga je pred njegovim tvornicama londonski no-

vinar dr. Paneth. Sirena je upravo najavila uru počinka. Tačno, kao i uvek, objavio se je Edison iz svoje radionice i seo u automobil. Novinar žurno pristupi i otvori vrata. Edison je i ne misleć segnuo rukom u džep, kao da nešto traži. Skoro razočaran pogledao je u vis, kad mu je posetioc rekao, da mu je došao samo čestitati god.

»Ta već je minuo,« odgovori, malko se namrgodivši, »prostitute što sam vas smatrao za prosjaka.«

»Samo pod jednim uvetom,« odgovori novinar, »ako mi dozvolite da na samo s vama pet minuta porazgovaram.«

Prijazno mi je namignuo da sednem pored njega i auto pojuri. Tek što je znatiželjniček počeo da govori, Edison odlučno odmahne rukom rekavši:

»Pustite me još časak pri mojim mislima, da malko odahnem.«

Philipp Paneth mu je mučeci sedeo sa strane, ozbiljno promatrajući njegov čvrst stas, značajne crte i debele bele obrve. Ali oči su delovale spokojno svojim tihim i pritajenim žarom i prilac je osećao: taj čovek je umoran, čezne za mirom.

»Tomo Milov« je upravo jurio po umazanoj ulici, kad Edison ugleda bogalja, koji je pored sebe imao gramofon i pevao neku operu pružajući ruku na milostinju. Edison je dao ustaviti auto, side i okrene se prosjaku:

»Koliko zaslužite na tedan?«

Siromah ga je omeravao oklevajući s odgovorom.

»Prodajte mi vaš gramofon,« reče Edison, dobićete zanj pet dolara.«

»Ne, nikada ga nebi prodao, s njim zaslužujem svoj kruh i izumitelju biću vešto zahvalan.« Zatim mu je počeo pripovedati o svojoj nesreći, i kada je završio, Edison mu po šoferu izruči veliku banknotu.

Nakon toga bio je Edison kao preporoden. Sam je počeo govoriti:

»Često me pitaju, da li sam srećan. Odavno stojim na stanovištu, da biti srećan znači biti skroman. Uvek sam bio veseo, kad bi moji pokusi uspeli i imao sam prilike da svoje vreme posvetim svojem radu. Ali danas sam blažen, kad mogu da usrećim i druge. To je od najvećeg značenja. Prava radost tada je istom čista, kada je dele također i drugi. Bol je pak sama svoja...«

Paneth je pažljivo slušao i kada je starac to opazio, nastavio je dečaćkom prostodušnošću pravoga Yankeea: »Rado se bavim sa duševnim i opšte čovečjim zadacima. Epizoda sa prosjakom ojačala mi je unutarnji mir i sa radošću ću dalje raditi, da uzmognem koristiti čitavom čove-

većanstvu.« Živahno je udario prstima po staklu kola, koja su međutim stigla na svoje mesto. Prijazan pozdrav — i posetioc je ostao otraga sam.

Ovom prigodom se i nehotice setih duševnog pojava, koji želim da matematički izrazim:

Ako žalost delimo, raspolovimo ju;
ako radost delimo, pomnožimo ju.

(N.)

O naočarima. Plinije govori o Neronu, koji je tobože bio kratkovidan, da je gladiatorske borbe gledao kroz brušen smaragd. A nije isključeno, da je u tu svrhu upotrebljavao ogledalce. Ne obaziruć se na Kitajce, prve opaske o povećavajućim naočarima nalazimo kod Arabana Alhazanu u 11. stoleću. Nekoji taj izum pripisuju R. Baconu (14. stol.), drugi pak Salvinu Armatu, koji je god. 1317. umro u Firenci. Naočari su se stopro raširili nakon iznašaća tiskarstva. Prve naočari kao i prvi dalekozori izrađivali su se svakako u Firenci, gde su živeli najspretniji brusaći dragog kamenja. Savremeni pisci spominju taj fiorentinski obrt, koji da stranac jako poštuju. Bila su im poznata udobljena i izbočena stakla. Neka kronika kaže, da svako prema volji može da izabere staklo, ako želi da što sitnoga čita »broji vlas« ili da gleda ljude i konje na polju. Redovnik fra Angelotto iz Parme uznemirivao se je takom novotarijom te je udario hajkom na taj satanski pothvat. »Vid nam je dan od Boga«, propovedao je, »dakle je božanski. Drugi vid, naime onaj koji potiče od naočara, mora da bude samo vražje delo. Naočari moraju imati u sebi kakove komadićke vražjega tela«. Unatoč toga, ta se je grana u fiorentiskoj industriji lepo razvijala.

Upijač (bugačica, sušilo). Berkeshire zove se rodni kraj papira upijača. Papičnički radnik zaboravio je da u materijal, iz kojega je trebao da nastane običan papir, nalije potrebnu količinu lepila, i radi ove zaboravnosti izgubio je službu. Neko vreme pak iza toga gospodar je na svoje veliko iznenađenje slučajno opazio, da papir, napravljen bez lepila, upija crnilo, a da pri tome ne briše slova; upijač je bio pronađen.

Popravek. — Tiskarski škrat je v zadnji številki pri risbi letala zamenjal nekatere napise. Napaka je prav očitna in mislimo, da ste si jo že sami popravili. Namesto: »višinsko krmilo« je prav »smerna dušilka; namesto »smerno krmilo« je prav »višinska dušilka«; namesto: »višinska dušilka« je prav »višinsko krmilo«; namesto: »smerna dušilka« je prav »smerno krmilo«.